

מלה הכתובה בחוך הספר כמו שאמרו כל חיבה הלריכה למ"ד בתחלתה
 הטיל לה ה"א בסופה וכן ראשי תיבות וסופי תיבות ולא נאמר [ר"ל
 לא אמרו] ראשי מלות סופי מלות אך מלאתי קלת המדקקים לא
 הדבילו ביניהם וקראו לשניהם מלה ולא נמלא כן בדברי הקדמונים
 עכ"ל שם] תאומים : אם שתי מלות דומות בלי הפסק ביניהם נמסר
 במסורה מערכת הנקראת מכורה רבחא במערכת אות ב"ת א"ב
 תאומים בפסוק כמו בלות אל"ף אָבול אָבול [יחזקאל ג' פסוק ה']
 ודומיהם בלות ב"ת בָּארות בָּארות [בראשית י"ד פסוק יו"ד]
 ודומיהן בלות גימ"ל גבים גבים [מלכים ב' סימן ג' פסוק ט"ז]
 עיין במסורה סופית ... [והיא עלמה המסורה מערכת ונקראת
 סופית בעבור שהיא בסוף כל המקרה] שם היא מכודרת כפי סדר
 האל"ף ב"ת וכן נמלאים פסוקים אשר נמסר עליהם ג' מן תלת
 מלין מתאימין דהיינו עוה עוה עוה [יחזקאל כ"ח פסוק ל"ב]
 ארץ ארץ ארץ [ירמי' ק"ב] פסוק כ"ט] ושם נמסר במסורה
 י"ג' פסוקים משולשים בקריאה והשלישי הוא קדוש ק'ק' [ישעי'
 ו' פסוק ב'] [ר"ל במלת בקריאה שמלינו ג' פסוקים דכתיב בהון
 מלה אחת שלש זימני וקדים להם מלת וקרא כמו במלת קדוש דקדים
 מלת וקרא . או כוונת המסורה במלת בקריאה ר"ל במקרא כי כן
 נקרא בפייהם כל הכ"ד ספרים קריא כמו שכתבתי בלות קו"ף ע"ס]
 ושם נמסר ד' פסוקים דמיין ומונה עמיהם היכל ה' היכל ה' היכל ה'
 [ירמי' ז' פ' ד'] עכ"ל מ"ה בלות תי"ו
 ומסיים שם המ"ח : זה מה שיראה לנו מספיק מביאור המלות שבאו
 במסורת . וצטוח הני שסיפיקו לבאר כל הענינים אשר השתמשו
 בהם בעלי המסורת וצוה נשלם הפרק הזה וצרוך הנותן ליעף כח :

פרק ה'

בו יבואר קצת סימני מסורת המסור' שבתור' ושבנביאי' שיש קצת
 קושי בהבנתם . ולתועלת המעיין אכתבם בפרק הזה כמו
 שמצאתים בספר מסורת המסורת שדבר בהם (בשער שבירי לוחות)
 בסוף ספרו ועם מעט נוסף :

[סימן בפרשה נח] ודיפת ותוגרמה . נמסר שם [דין] צרי"ש
 וצדברי הימים ודיפת צדלי"ת וסימן ראשי
 ספריהם . פי' בספר בראשית הנקרא ראשית צרי"ש נכתב ודיפת
 צרי"ש וצד"ה נכתב ודיפת צדלי"ת כשם הספר הנקרא צדרי צדלי"ת :
 סימן

מבוא המסורה פרק ה

מד

סימן בפרשה וירא] . במלת ושני נעריו אתו [נמסר שם] בפרשה

בלק גבי בלעם כתיב ושני נערי' עמו וסימן
איש איש כלשונו [פירוש גבי הצרכים שהיה עברי כתיב אתו שהוא
לשון עברי וגבי בלעם שהיה ארמי שנאמר מן ארם ינחני בלק כתיב
עמו שהוא לשון ארמי תרגום של אתי עמיה: ושם נמסר . וסימן
אחר [כשמו כן הוא] פי' הצרכים שהוא באל"ף כתיב אתו באל"ף
בלעם שהוא בעי"ן כתיב עמו שהוא בעי"ן . וסימן אחר שם נמסר
א"א : ע"ע פי' הצרכים אתו בלעם עמו וגם הסימן ע"ז [שמו
אחותם אחות] פי' האותיות הם אחות וסימנים על זה :

סימן בפרשה וישלח : על דישן ודישון : נמסר שם : כל יומא
דספרא דישן בקמ"ץ ומתחיל יום ראשון

של שבוע וכן הסדר . דישן דישון דישן דישן דישן דישן דישן ז'
פעמים כתיב מלת דישן

[וישלה בראשית ל"ו] כמנין ימי השבוע מהם דישן בחולס ומהם דישן
בקמ"ץ לכן נתנו סימן כי היכי דלא נטעה חיוז מהן בחול"ס ואיזו
מהן בקמ"ץ והסימן [כל יומא דספרא] פי' אחי מלת דישן שהוא
נגד יום שקורין בו בחורה הוא דישן בקמ"ץ ושאר חול"ס . ומתחיל
יום ראשון מעתה הראשון שהוא נגד יום ראשון שהוא בחול"ס .
השני נגד יום ב' דאית ב' ספר תורה הוא דישן בקמ"ץ . ג' נגד
יום ג' בחול"ס . ד' הוא נגד יום ד' בחול"ס ה' נגד יום ה'
בקמ"ץ . וי"ו בחולס . ז' נגד יום שבת דאית ב' ספר תורה אזי דישן
בקמ"ץ [קך הבנתי מספר מבין הדות] שם ותראה לשוב לקמן .
ומסיים שם המס"ה כך מפרשים הספרדים אך הברפתיים חולקין
עליהם ואומרים דישון דישן דישן דישן דישן דישן וסימן שלהם
כל יומא דספרא דישון בחולס . ומתחיל בשבת וזכו העיקר [וכן העתיק
המבין חדות המסורה הנ"ל בספרו פ' וישלח פסוק למ"ד] וז"ל המס"ק
שם דישון כל יומא דספר תורה דישן ומתחיל בשבת ע"כ ופי' שבעה

פעמים כתיבי מלת דישן בפרשה שם כמנין ז' ימי השבוע
מהם דישן בחול"ס ומהם דישן בקמ"ץ לכן נתנו סימן כי היכי דלא
יטעה הקורא והסימן הוא כל יומא דספר תורה פי' אחת מילת
דישן שהוא נגד יום שקורין בו בחורה הוא דישון בחול"ס ושאר
בקמ"ץ ומתחיל בשבת . מעתה דישן הראשון שהוא נגד יום השבת
הוא דישון בחול"ס . השני הוא נגד יום ה' דאית בו ספר תורה
הוא דישן בקמ"ץ . ג' . נגד יום ב' חול"ס . ד' . ה' . נגד יום ג' ד'
קמ"ץ וי"ו נגד יום ה' חול"ס ז' נגד יום ו' קמ"ץ עכ"ל שם וסימן

מעלין

מבוא המסורה פרק ה

מעלין בקודש ולא מורידין [ר"ל שכוונתם ביום שיש בו קדושה דהיינו שיש בו ס"ת קריאת ס"ת או מעלין [ר"ל מלת דישן שהוא כנגד אותו יום שקורין בתורה הוא בניקוד חול"ם שהוא למעלה] ולא מורידין קמ"ץ שהוא למטה ע"כ וכנ"ל וסימן אחר עשירים מקמ"ץ פי' כל שהוא [ר"ל מלת דישן שזכר] עשיר באותיות הוא בקמ"ץ ר"ל שכתב ביו"ד הוא דישן וכל דישן בחול"ם איננו עשיר כי הוא מסר :

סימן בפרשה שמות ואם נת היה וחיה . נמסר שם לית זולת דין וכתב המ"ח"י שם וז"ל כתב הראב"ע

המלה היא זרה כי משפטה וחיתה שורש המלה חיה וה"א השורש יחליפה בתי"ו וה"א בסופה י"י סימן יהודה יי נסתרת אמנם חסרה התי"ו תמורת ה"א השורש זהו זרות להיות זה עכ"ד והאחד וחיה וסימן מלכת שבא פי' גבי אסתר נקוד מלת וחיה בשו"א :

סימן בפרשה בא במלת וילא מעם פרעה במכת ארבע נמסר שם סימן מלך חין לארבע וילא פי' ברוב

שאר המכות כחוב וילא משה מעם פרעה אבל בארבע לא נזכר משה שהוא המלך שנאמר ויהי בישורון מלך ומה שאמרה המסורה לארבע וילא כוונתם בחיזו פסוק לא נזכר המלך בארבע לכן נתנו סימן וילא ר"ל במלת וילא לא נזכר המלך ע"כ נ"ל . ותפס לו הבעל המסורה לשון הפסוק כי כן הוא בפסוק (משלי) מלך חין לארבע וילא חנן :

סימן בפרשה תזריע במלת דמי טהרה ה"א נחה ימי טהרה ה"א יי יי במפיק וסימן יי יי

יהודה פי' ה"א שאחר יו"ד של יהודה היא נעה וה"א שאחר הדל"ת היא נחה כן ה"א של עהרה שסמוך אל מלת ימי [שמתחיל מלת ימי ביו"ד ומלת עהרה בה"ח] היא נעה והסמוך [ר"ל ה"א של עהרה שסמוך] אל דמי שמתחיל מלת דמי באות דל"ת ומלת עהרה בה"א הוא נחה וגמלא הסימן מבזון יהודה וד"ל וסימן אחר ימיה מגולים דמיה מכוסים [ר"ל מלת עהרה שסמוך אל מלת ימי מגולים] אזי ה"א בצפי"ק שמואלים אותו במצטא צפה מלא אזי הוא מגולה לאזני השומעים [דמיה מכוסים] ומלת עהרה הסמוך אל מלת דמי עהרה אזי לא מפיק ה"א והוא מכוסה וד"ל כן נ"ל וסימן אחר וכיסינו את דמו וזה קל להבין :

סימן בפרשה פנחס ב'ו'ז' מ'י'ם' פירוש כל ענינא כתיב ונסכה כמשפט בר מן יום ב' כתיב ונסכהם וציוס ו' ונסכה וציוס ז' כמשפט הרי ב'ו'ז' מ'י'ם' [עין בפרק ג' במלת ב'ו'ז' מ'י'ם' מ"ש שם ונשם תדרשנו לכאן] רמז לניסוך המים מן התורה כדליתא במסכת תענית דף ב' ע"ב :

סימן

סימן בשמואל ב' בסימן כ"א . במלת ותהי עוד מלחמה נמסר שם ז' צענין וז' צענין ותהי עוד המלחמה וסימן בתוך המלחמה פי' הראשון והרביעי שם כתוב מלחמה וז' אמלעיים המלחמה וזה שרמזו במלת תו"ך הוא לשון אמלע [ר"ל האמלעיים כתוב המלחמה] כי תרגם של מלת חוך מליעותא או מליעא ע"כ נראה לי :

סימן במלכים ב' סימן כ"א : באמת ובלבב שלם ובישעי' סימן ל"ח כתוב צחמת ובלב שלם סימן ראשי ספריהם פי' מלכים מתחיל והמלך שיש ה' אותיות כתוב ובלבב שלם שהוא של ה' אותיות . ישעי' המתחיל חזון שיש ד' אותיות כתוב שם ובלבב של ד' אותיות :

סימן במלכים ב' סימן כ"ד . את יתר ההמון וזירמי' נ"ב כתוב יתר האמון באל"ף אחר הה"א וסימן הא לכם זרע והפירוש ידוע ר"ל במלת ה"א כתוב מקודם ה"א והא"כ אל"ף . כך במלכים שם כתוב בה"א וזירמי' כתוב האמון באל"ף והסימן הוא כסדר מלכים שהוא קודם לירמי' כתוב שם יתר ההמון בה"א וירמי' שהוא אחר מלכים כתוב שם האמון באל"ף כמו במלת הא לכם וכנ"ל . ועוד שם במלכים ומדלת וזירמי' ומדלות וסימן עניותא "בחרעניותא אזלח. פי' ירמי' שמדב' מענין החורבן נכת' ומדלות לשון רבים ובמלכים שהם עשירים כתוב מדלת לשון יחיד ודו"ק :

סימן בישעי' סימן ל"ה . ישיגו ונסו יגון ואנחה . תנינה שם [בסימן כ"ח] ישיגון נסו סימן וי"ו נו"ן פי' הראשון כתב ז"ב ווי"ן ישיגו ונסו והשני זב' נו"ן ישיגון נסו :

סימן ביחזקאל (סימן י"ח) אל החרים אבל : אל החרים לא אבל כולו קמ"ץ חבל אל הסרים אבל חליו פת"ח וחליו קמץ וסימן דלח חכנ קמץ פומי' [פי' כל מלת חכל הסמוך למלת לא הוא קמ"ץ ר"ל כולו קמ"ץ כנ"ל] עכ"ל מסורת המסורה שם ומסיים שם וזכ"ד הכדפס פה נמסר זה בצראשית על בזעת אפיך תאכל [ר"ל נמסר המסורה הנ"ל כלו קמ"ץ] וכו' הוא טעות גמור והמגייה לא הבין אלה הם הסימנים שראיתי לכותבם פה וזלי ספק ימלא המבקש יוחר מאלה ואני נלחתי לבקש עוד עכ"ל שם . אני טרם חכלה לדבר ולהשלים הפרק הזה חליגה פה מה שמלאתי בספר מגלה עמוקות אופן נ"ז הביאו המ"ח במפתח המסורה בסוף שער ה"ד וז"ל ולכן נרמזו בנעלם של משה (מ"ם שין ה"א) גימטריא מיכאל ר"ל כל זמן שהיה

מבוא המסורה פרק ה

שהיה משה חי לא היה יכול מיכאל להנהיג את ישראל כמ"ש משה
אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה על שחמר הקב"ה הגה אנכי
שולח מלאך לפניך הוא מיכאל כמבואר בפרשה כי תשא במדרש רבה
אבל כשנעלם משה אז בא מיכאל וכן בפרשת תלואה שנעלם שם של
משה [בכל הפרשה תלואה לא מזכר שם של משה רבינו ע"ה] יש בו
[כ"ל בפרשת תלואה] ק"א פסוקים כמנין מיכאל כי כשנעלם משה בא
מיכאל עכ"ל בעל מגלה עמוקות הכ"ל. ומסוים שם המ"ח. ומעתה
בין חבין את אשר לפניך סוף פרשה תלואה בחומשים שלינו מנין
הפסוקים ק"א ונתנו סימן מיכאל. כי לא לחנם מכונה פרשת
סימניהם אשר נתנו במלות קצרות כי תחיהם סודות וענינים נפלאים.
לכן אין ראוי להעלים עין מלעיין ומלחקור אחר עניני התריסם אולי
ישר בעיני ד' ויזליח לכל משכיל אל כל אשר יפנה. וגבן תחבולות
יקנה. ויקוים בנו בקשת המשורר גל עיני והביטה נפלאות מחורתיך
עכ"ל ובזה נשלם הפרק הזה :

פרק ו'

בו נבאר החדות מסוריות וחלוף מניהון. כמו שמצאתים בספר מ"ח :

דל"ה המ"ח [בשער הרביעי בהתחלת השער] מרגלח בפומייהו דבעלי
המסורת כאשר מסרו דבר אשר שמרו בזה שלא תפול
שגיחה בכתבי הקודש עשו משמרת למשמרת במלות קצרות כדי
שיחוקו לזכרון בלבות הקוראים ולא יסורו מקרבם כל הימים ולחדד
הרעיונים גלו טפח וכסו טפחיים לעורר עיני הקוראים והנה באופני
התרחם קדמונו רבים מחכמי לב יש מהם דרך דרש כמו בעל הטורים
וכמוהו רבים ויש מהם לפי פשוטו של ענין כמו ר' אלי' בחור
המדקדק בסוף ספרו מסורת המסורת החור מעט מזעיר וגם
נמלאים איתנו עוד פירושים. אבל אחר כולם נשאר רובא דרובא
מהמסורת בלתי ביאור כי לא פירש להם רק מישוטא דמישוטא
[ועכשיו הגם שזכינו לפי' מנורת שלמה שביאר את המס"ג בודאחי כל
רואה ומבין שם יאמר די כי הוא ילא כל חובת ביאור המס"ג ומראה
מקומות בתנ"ך : אמנם המס"ק הניח מלפרש ובפרט המלות זרות קשה
ההבנה ומלות קצרות ומוגזרות ונוטריקון הבאות במס"ק לא דבר בהם
לכן אני המאסף לקטתי מספרים ישנים ביאור המלות קשה ההבנה
וסדרתים ע"פ ח"ב והלגתים לפניך ובעזה"י תמלא בזה הספר אתה
המענין להבין ולהשכיל כל החדות הבאים במסורת הורה נביאים
וכתובים

מבוא המסורה פרקה

מז

וכחוצים] ומסיים שם המ"ח לכן ראינו להח מפתח להודות [ר"ל לדברי המס"ק שכינה אותם בשם חדות] בכללן כי פרטן יבוא ביאורן בפנים הספר [ר"ל בספרו מבין חדות ע"ש] אשר מבין שניהם הכללים והפרטים יהיה נקל מאד על המעיין להבין ולהשכיל כל החידות הבאים במסורת נביאים וכתובים ושער הזה [ר"ל השער הרביעי שזכר שם] יסדר ויהיה לארבעה ראשי מינים :

הבין הא' הוא שמטרו סימן יחזיק כל כך מלות כפי המקומות הנמסרים . והמדה הריא אשר נתנו לסימן נמלאת באותו פסו' אשר בחוכו אותה מלה הנמסרת כגון [בראשית ד' פסוק י"ב] במלת תוֹסֵף נמסר ג' חסדים מלרע וסימן חילא דמלחא רוחא [ופי' שם המ"ח] בעלי המסרת נתנו סימן דרך הלגה בתרגום מלה הסמוכה לכל אחד מג' מלת תוסף : א' דין בראשית שם [וסימן חילא] תרגומו דמלת כוחה דכתיב בתריה . ב' דמלחא תרגום מלת הדבר דסמך ליה [ר"ל למלת תוסף דכתיב בתריה] [דברים י"ג ח'] : ג' רוחא תרגום מלת רוחס דסמך ליה [למלת תוסף] [חלים ק"ד כ"ט] ע"כ דברי המ"ח [בראשית שם] ועיין מ"ש לעיל במלת מלעיל ומלרע בביאור הענין בשם המ"ח . וכמו [שמות ב' פסוק י"ח] במלת מכה [נמסר ה' פת"ח ופי' שם המ"ח הכ"ף עי"ן הפעל בסגו"ל [הקרא' פת"ח קטן לא מכה ציר"י וסימן [עברא בחוטרא' לא תמחי עממיא ברוגזא ד' מחין] נתנו סימן דרך הלגה תרגום מלה הסמוכה לכל חד לחמש מלות מכה : א' דין דשמות הנ"ל] סימן עברא מכה חיש עברי : ב' בחוטרא מכה במטה [שם ז' י"ז] : ג' לא תמחי תרגום לא חכה [מלכים ב' ו' פסוק כ"ב] : ד' עממיא מכה עמים [ישעי' י"ד ז'] : ה' ברוגזא ד' מחין] לא תחוס וגו' חני ד' מכה [יחזקאל ז' פסוק ט'] עכ"ד שם :

הבין השני באים במסורת כימנים במלות חידותם [דברי המס"ק מכה אותם בשם חידות] וכמו [דברים י"ח פסוק י"ז] במלת מחרה נמסר שם בטעם רביעי ומלת מהרה [יהושע כ"ג פסוק י"ט] מלת מהרה בטעם זקף וסימן אדון יושב ומשרתו עומד [העתקתי את המסורה הזאת צפרק ד' באות יו"ד במלת יושב וע"ש ושם תמלא ביאורה :

הבין השלישי יביאו בעלי המסורת פסוק אחד ממקראי קודש לזכרון על מה שנמסר עליו . וזה יהיה אם שני דברים דומים רק יש קצת הבדל ביניהם מסרו סימן מפסוק אחד או ממלה אחת שנזכרו שם ההבדלים וזוה הם שומרים תמונת המלות והפסוקים שלא יעלה על

מבוא המסורה פרק ו

על לב מי ומי שיהיה להשוותם או להחליפם להקדים המאוחר או להיפוך . או לחסר המלה . או להיפוך . וההבדל הנזכר הוא כללי למלה או לאות או לאותיות לנגינת טעם מסרו סימן כזה כמו (בראשית ח' פסוק ז) במלת יצוא נמסר שם ג' מלאים ואלה פסוק סימן והבית ימלא עשן (ישעיה ו' ד') והמסורה הזאת נותנת סימן למלת יוא המלאים בוי"ו [עיין לעיל פרק שלישי ב'אות עיי"ן במלת עשן מ"ש שם] :

הסימן הרביעי השתמשו בשתי מלות מפסוק אחד ונתנום לסימן על אותה מלה אשר נמסר עליה ומלה ראשונה מהסימן שרשה משורש המלה אשר נמסר עליה והשניה הוא נוטריקון ומורה כל אות ממנה על אות השימוש הבא ב'אותה תיבה הנמסרת כמו (במדבר ט"ו פסוק ג') במלת לפלא נדר או בנדבחה נמסר שם לית וסימן נדיב לב [הנה מלת נדיב שם שרשה משורש המלה בנדבחה אשר נמסר עליה ומלה השניה מהסימן ל"ב הוא נוטריקון (למ"ד) לנדבה (בי"ת) בנדבה ונתנו סימן שבמדבר ע"ו] כתיב לפלא נדר או בנדבה .

ובספר ויקרא כ"ב כ"א כתיב בלמ"ד לנדבה [ועיי"ן מ"ש בפרק שלישי בנולת ל"ב] והסימן הוא כסדר והוא לשון הפסוק שמות ל"ה] שם כל נדיב לב : ומסיים שם המ"ח והכוונתו עוצה מאוד מאד כאשר ימלא הקורא נעים בפנים הספר (בספרו מבין הדות) ואם יזכני השם להשלים הספר (מלאכת סופרים) אשר הכינותי פידוש על המס"ק אז תמלא הקורא נעים למלאות רעונך שם בציאורו) ומסיים שם המ"ח הנה כתבתי כללי הסימנים אשר השתמשו בהם בעלי המסורת ומלינו נמי בגמרא שהשתמשו בסימנים כמו אלה הרבה מאד עד כי חדל לספור ממש בכל מסכת ומסכת : ולמען שלא יחשוב המעיין כי סימנים אלו הם דברים של נוח בקך לכן אליגה פה מה שמלאתי בספר של"ה כלל לוחות הברית [אות סמ"ך ד' ת"ז ע"ב] ז"ל סימנין דאורייתא ובפרק הבונה דרשו סמ"ך עיי"ן עשה סימנין לחורה ורחיתי הרבה בני אדם כשים סימן בגמרא אין לומדין הסימן ואין קורין אותו וחלילה לעשות כן ואני חושב כי סודות גדולות מרומזים בסימנים נוסף על הפשוטו מה שמורה הסימן ע"כ תוכן דבריו והמ"ח האריך שם בלשונו ואני קלרתי . והנה מדברי השל"ה הקדוש נלמוד ללמוד דידן לסימני בעלי המסורה שבודחי יש בהם סודות גדולים ונוראים בסימניהם נוסף על הפשוטו מה שמורה הסימן . וכל דבריהם ג"כ יש בהם סודות [וכמו שכתבתי לעיל סוף פרק ה' בשם המ"ח ע"ש] וענינים נפלאים וכמו שמלאתי בספר [מלות שמורים] בהלכות תפילין (דף ל"ו ע"ב) וז"ל מזוזת סימן במסורה ואלה שמות (משלי) מזוזת כתיב חסר וי"ו בתרא בשמע ישראל מזוזת כתיב חסר וי"ו קדמאה למען

למען ירבו [ר"ל בפרשה והיה חס שמוע] מזוזות מלא למלא כתיב ויש במסורה זאת רזין עילאין ופירשתי אותה בחוק הדרושים שלי עכ"ל לעניינינו וזוה נשלים הפרק הזה . כתב לך כל הדברים האלה על לוח לבך [המבוארים בספר הזה] ואל יליזו מעיניך אז תשכיל ותלליח דרכיך בכל דרכי בעלי המסורה :

פרק שביעי

בו נבאר את המסורה הגדולה אשר בראש כל ספר וספר (ר"ל בו נסדר המס"ג שבהתחלת כל ספר וספר מכתבי קודש והנה הנם פה על הסדר) כמו שמצאתים מסודרים בספר מ"ח (בשער השלישי) ולהועלת המעיין אעתיק פה . עם מעט נופך :

א ספר הראשון מתורת משה רבינו ע"ה הוא ספר בראשית אשר אותו ב"ת במלת בראשית היא אות מאותיות אלפ"א בית"א רבתי [שיש בתנ"ך אלפ"א בית"א רבתי וח"ב זעירא] לכן נמסר שם כל האלפ"א רבתי ומתחלת כך המסורה ב"ת רבתי מאותיות גדולות דמשמשי בהון דחינון וכו' והולך ומונה כל אות ואות ה"י חיפה מקום תחנון בתנ"ך [עיין במורה שלמה במלת בראשית שכתב שם שדברי המס"ג כאן ושדברי הימים סתן אהדדי ומכריע שם לדינא ע"ש] :

ב לספר שני הוא ספר שמות נמסר בהתחלתו סביב מלת ואלה מסורה כפולה חילונית ופנימית בחילונית נמסר מלות ואלה י"ז ראשי פסוקים בתורה [ואלה י"ז ר"ל הגי' דלא סמיך ליה מלת תולדות ולא מלת שמות קא מני התם . מ"ח בראשית כ"ה ז] ואגב גררא נסיב וכל תולדות דכוותי' ואלה תולדות בר מן ד' אלה תולדות וכן תמיד יאמר ואלה שמות בר מן ה' אלה שמות וכן היות וכו' ר"פ דנביאים ואלה שמות בר מן ד' אלה שמות וכל זה נמסר בחילונית עם הפסוקים השייכים לזה : ובפנימית נמסר אלפ"א בית"א מן חד חד חד ח' וחד י"א :

ג לספר שלישי סביב למלת ויקרא נמסר כמו כן מסורה כפולה בחילונית נמסר ח"ב מן חד חד קמ"ץ בזקפ"א [ר"ל זק"ף] כי כללוא הוא כל תיבה אשר משפטה לינקד בפת"ח חס תבוא בטעם התנחתי הפת"ח לקמ"ץ ואם בטעם זק"ף לפעמים תשתנה לקמ"ץ ולפעמים לא ואם תשתנה נמנה על הרוב במסורת ע"כ מלחתי . ושם בחילונית נמנו המלות אשר הם בקמ"ץ ובזק"ף [ובפנימית

מבוא המסורה פרק ו

ובפנימית נמסר חל"ף ב"ת מאותיות קטנות לפי שאות חל"ף של מלת ויקרא היא מנהיג שהיא קטנה :

ד לספר במדבר סביב למלת וידבר נמסר במסורה חילונית י"ו זוגין מן ב' ב' קמלין ובפנימית נמסר י"ח מלין תיקון סופרים [ועיין שם במגרת שלמה שהאריך בזה מהו תיקון סופרים וע"ש באורך :

ה לספר דברים נמסר במסורה חילונית י"ח פסוקים חד ריש פסוק אחד סוף פסוק ובפנימית נמסר יו"ד מלין דקריין ולא כחבן :

ו לספר יהושע לית מסורה סביב למלת ויהי וטעמו נעלם מאתנו :

ז לספר שופטים מסורה כפולה בחילונית נמסר מ"ס מלין מן ח' א' קדמא נסיב וי"ו ובפנימית נמסר חד מן י"א מלין קריין ח' ולא כחבין ושם בח"ס המקומות במספר :

ח בריש ספר שמואל נמסר חד מן מ"א מלין דכתיבי וי"ו בסוף תיבותא וקרי יו"ד :

ט ספר מלכים במסורה חילונית סביב למלת והמלך נמסר ס"ג מלין כתיב יו"ד בסוף תיבותא ולא קריא ובפנימית נמסר י"ח מלין חסר וי"ו בסוף תיבותא וקריין :

י בריש ישעיה סביב למלת הזון נמסר ד' זוגין מן ב' ב' בספרא קדמא נסיב אות וחסר מלה תנין חסד אות ונסיב יתיר מלה [ובספר מבין חדות דברים ו' פסוק י"ח] מלאתי שהעתיק שם את המסורה הג"ל והגירסא שם [במלת תירא] ז' זוגין מן ב' ב' בספרא קדמא נסיב אות וחסר מלה וכו' כנ"ל. ופירש שם כוונתם ב' פסוקים בספר אחד ושניהם ענין אחד רק יש הפרש ביניהם בפסוק ראשון כתיב אות אחד יותר מחבירו ובפסוק ב' חסר אות אבל כתיב מלה אחת יותר מחבירו וכן כל הזוגים נמנו שם במ"ח על גבון] ובדיש ישעיה הג"ל נמסר הז' זוגין כל"ל כמו שמלאתי במ"ח [ועיין מ"ש לעיל בפ' ד' בשולי היריעה] :

יא בריש ספר ירמיה נמסר מלין דכתיבי וי"ו בסוף תיבותא וקרי יו"ד וזה נמסר כבר בריש ספר שמואל ובפנימית נמסר וחילופיהן חד מן כ"ד דכתיבין יו"ד בסוף תיבותא וקריא וי"ו :

יב התחלת ספר יחזקאל במסורה חילונית נמסר מ"ח מלין דנסבין חל"ף באמצע תיבותא ולא קריין ובפנימית נמסר י"ב מלין דכתיב חל"ף בסוף תיבותא ולא קריין :

יג בהתחלת תרי עשר דהיינו בריש הושע נמסר במסורה חילונית

חילוניות כ"ב אחוון דכתיב וי"ד בריש תיבותא וקריין וי"ו וזכאיפוך
 דהיינו חילופיהן וי"ד כתיב וי"ו בריש תיבותא וקריין וי"ד ובמסורה
 פנימית נמסרו י"א מלין דכתיבין ביי"ת וקריין כ"ף :

יד - בריש תהלים לית מסורה סביב למלת אשרי ופעמו נעלם
 מאתנו :

טו בריש משלי נמסר שיטה דכל חד וחד לית דכוותיה וכל מלה מן
 לישנא וכו' ובפנימית נמסר חד מן י"ב מלין דכתיב אל"ף

בסוף תיבותא ולא קריין וזה כבר נמסר במסורה פנימית בריש יחזקאל :

טז בריש חיוב נמסר מ"ה מלין דנסבין אל"ף וכו'. מה שנמסר כבר
 במסורה חילונית בריש יחזקאל ובמסורה פנימית נמסר חיש

י"ז ר"פ בחורה ובחיוב ב' בחיוב וי"ד בחורה וגם וכל חיש י"ו :

יח בריש חמש מגלות סביב למלת שיר נמסר במסורה כ' זוגין חד
 סמ"ך וחד שי"ן ובפנימית נמסר מלת פיהו כ"ב בלישנא :

יט בריש דניאל נמסר עוד פעם מה שנמסר בריש שיר השירים :

י"ב בריש עזרא נמסר במסורה חילונית ופנימית מה שנמסר בריש
 משלי :

כ' בריש דברי הימים נמסר בחילונית כ"ב אחון דכתיב וי"ד בריש
 תיבותא וקריין וי"ו ובמסורה פנימית נמסרו י"א מלין

דכתיבין ביי"ת וקריין כ"ף ושם בלו המקומות במספר וכל זה נמסר
 נמי בריש הושע : ע"כ מספר מבין חדות [משער השלישין] וזכה שלם
 הפרק הזה :

פרק שמיני

בו יתבאר דבת רבים המדברים על המסורה וביטול דעתם והסרת
 תלונה מהראב"ע וקודם התחלת הפרק הזה ראוי להקדים הקדמה
 קטנה :

ואם יאמר האומר למה אני הוכרח לכתוב דעת המדברים סרה ולכתוב
 ביטול דעתם . השיב ואומר לו הלא ידוע המשנה במסכת כלים

[פרק י"ז משנה ט"ז] בד"ה ועל כולם אמר ר' יוחנן בן זכאי חוי לי אם
 אומר חוי לי אם לא אומר ע"ש בפי' הר"ב ואמר (ר"ל בגמ') אמרן
 ומכאי קרא אמרן לדיקים ילכו וכו'. וכן בכידון דידן או לי אם אומר
 דעת המדברים סרה וילמדו ח"ו אחרים וכו' חוי לי אם לא אומר ביטול
 דעתן . אז אמרתי אמרה נא דעתם המשובשת ואומר ביטול דעתם
 ולדיקים ילכו בס . וידעו כולם כי לדקו מאד דברי בעלי המסורת :

מבוא המסורה פרק ז

והנה רבים ישאלו אשר לפי הנראה בדברי רבינו אברהם בן עזרא בהקדמתו על התורה שהוא ז"ל ישחק וילעג מכל חסר ומלא וכמו שהקרני שכאשר התחלתי בעזה"י את ספרי אשר יעדתי שמו [מלאכת סופרים לפרש דברי המס"ק אשר על הורה] ששאלני איש חכם מדברי הראב"ע הג"ל וכאשר שונעתי הג"ל נשוממתי על הדבר שאיך יוכל להיות שהראב"ע ישחק וילעג ח"ו מחסרות ויתירות וידבר סרה ח"ו על בעלי המסורת. וזמן ארוך נלמערתי על זה עד שאנה ד' לידי ומלאחתי שאלת החכם הג"ל ותשובתו בלידו [בספר להט החרב חרב פפיות מאמר ח'] בתשובתו באיגרת לחי' בליעל אשר דבר סרה על בעלי מסורת ורלה לתקן בכמה מקומות בתנ"ך עפ"י דעתו ודעת סיעתו ע"ש] וכך שלח לו ואם תשים לבך לדברי הראב"ע בהקדמתו ובפ' יתרו שהוא ז"ל לכל מלא וחסר ישחק ילעג ח"ו ע"ש. אולם חני אשיבך מלין ואת רעיד עמך כי לא נתכוון הראב"ע חלא על הדורשים דופי על מלאים וחסרים אשר היו בזמנו כמו שהביא לדמיון איזו דברים וכמו שלעג במגילת רות על איש ששאלו מדוע שש שעורים ע"ש. חבל לדרשת רז"ל חכמינו ז"ל כתר כבוד יתן תמיד ועל דרשות רז"ל מלחמות ד' הוא נלחם תמיד ראה מ"ש הראב"ע בפרשה תרומה במלת תיעשה המנורה וכו' עד אם יש שם יו"ד [ר"ל במלת תיעשה שזכר אחר התי"ו] היא מלה זרה עכ"ד הראב"ע ולא הרים ידו למחוק האות [היו"ד ממלת תעשה] מספרו חלילה ובפרשה יתרו כתב וז"ל והארכתי בזה וכו' וילא מפיו ההר במקום העם עכ"ד: ראה ח"ך אור כגבור חלציו נגד ההורסים ושולחים יד בתורת משה עכ"ל ספר להט החרב הג"ל שם. וששתי על זה מאד. ובה וראה מ"ש החכם הראב"ע בעלמו בספר לחות [והעתיקתי לשונו בפרק ח' ע"ש בשולי היריעה שהביא המסורת בהקדמתו השלישית] וז"ל בן מנהג חכמי עבריה והם העיקר כי מהם היו אנשי המסורת ומהם קבלנו כל הניקוד עכ"ל. ומעכשיו בעלה דעת המדברים סרה על חסרות ויתירות ומדברים דופי על בעלי מסורת ובפרט כמה אנשים אשר הביא בספר להט החרב הג"ל ע"ש וסרה חלונה מהרבינו אברהם בן עזרא. ובה נשלם הפרק הזה:

וקודם שאסיים ספרי זה אמרתי אכתוב כאן סדרן של תנ"ך כפי סדר רבותינו ז"ל בעלי התלמוד וכפי סדר של רבותינו בעלי המסורה כמו שמלאחתי במס"ה [וז"ל מסורת המסורת בהקדמה השלישית] [והעתיקתי לשונו בפרק ח'] כי לא היו הכ"ד ספרים מחוזבים יחד והם חזרו ועשו מהם ג' חלקים חורה נביאים וכתובים וסדרים [ר"ל בעלי המסורה שזכר] נביאים וכתובים זה אחר זה שלא כסדר

סדרו רז"ל [צעלי התלמוד] במסכת צנא צתרא וזכו סדרן של רז"ל
(שם דף י"ד ע"ב) ונותנין טעמים וסדרות נכונות על סדרן זה ואין
כאן מקומם :

סדרן של נביאים . סדרן של כתובים .
יהושע שופטים שמואל מלכים רות תלים איוב משלי קהלת
מלכים ירמי' יחזקאל ישעיהו שיר השירים קינות דניאל אסתר
תרי עשר : עזרא דברי הימים :
סדרן של רז"ל .

וצעלי המסורת סדרו נביאים בסדר הזה רק שהקדימו ישעי' לפני
ירמי' ויחזקאל לפי שזמנו היה קודם זמנם וכן נמלא סידורם בכל
כפרי הפרדים המובהקים . ה'לל בכפרי ההכנזיה והלרפתים הם
סידורם בסדר של רז"ל וכן בכתובים שינו צעלי המסורה סידורן
של רז"ל וזכו ד"ה : תהלים איוב משלי רות שיר השירים קהלת
קינות אסתר דניאל עזרא . וכן בכפרי הפרדים ה'לל בכפרי
האשכנזים סדרן ככה . תלים משלי איוב המש מגילות דניאל
עזרא דברי הימים . וחמש מגילות טהגים לכתוב סדרן לפי הסדר
שקוראין ה'חם צנכ"ג בזמנם דהיינו שיר . רות . קינות . קהלת .
אסתר . עכ"ל מסורת המסורת : ואם יאמר האומר מה תועלת מה
שהגתי כאן סדרן של תנ"ך חשיב ואומר הנה כבר כתבתי בפרק
ששי צנח המ"ח צד"ה המין הראשון וכו' במלת תוסף נמכר ג'
חסרים וכו' וסימן חילח דמלתה רוחח ועיין שם . נמלא הסימן הוא
כסדר צתורה וצתלים שם וכן במלת צ"ה שם נמסר ה' פתח הסימן :
ע"ש הוא כסדר צתנ"ך צתורה במלכים צישעי' יחזקאל ונמלא הסימן
הוא כסדר . וכן תקיש אל שאר סימנים הנמלאים במסורה דרך רמז
אז תמלא על הרוב כסדר הנ"ל ואם תראה מסורה קשה ההבנה
בלשונה אזי תעיין בשכלך כסדר צעלי מסורה או כסדר רז"ל ואז תמלא
מבוקשך ולפעמים על הרוב נתנו צעלי המסורה סימניהם . במלות
קצרות שלא כסדר [ועיין מה שכתבתי בפרק ב' ד' ז' ע"ה צשולי היריעה]
צד"ה חבל כשיש ר"פ מן צ' או ג" מלות וכו' לקחו צ' מלות שהן
עיקר הפסוק ההוא לסימן וכו' . ומסיים שם המס"ה שהעתיקתי שם
ועוד שינו לפעמים סדר הספרים של המקרא כדי לעשות סימן יפה
בקישור דברים דבר דיבור על חופניו וע"ש צ'אוך : וצוה ג'לם הפרק
הזה וג'לם הספר הזה :

בעזר הבורא שמים וארץ והתולה ארץ על בליבה והחונן לאדם דעת
ובינה סיימתי את ספר מצנח המסורה כולה :

מבוא המסורה

זה שמצאתי בספר הפרדס לבעל אור השנים [דף מ"ח ע"ב]
בד"ה רמז ואעתיק כאן להבנת מסורת חמשה הן בדרך רמז :

וז"ל (רמ"ו) כבר פירש המפרשן הגדול אלשיך הטוב ע"ש כי ידוע
מה שדרשו חז"ל בסוף אבות פ' שני חכמים על הפסוק .
(משלי ו' כ"ב) בהתהלך תנחה אונך . בשכבך תשמור עליך והקילות
היא תשיחך . הוצא ברש"י ג"כ וז"ל בהתהלך בחיך תנחה אונך
כמו תנהיגך . בשכבך בקבר . והקילות היא תשיחך . לתחית המתים
לעמוד בדין היא תשיחך תליך בעדך (שם) בספר הפרדס .
והוספתי נוסף משלי דזהו הרמז של המסורת חמשה הן הם . הן
קרבו ימך למוח (דברים ל"א י"ד) . הן אני עץ יבש (ישעי' ל"ו ג') .
הן תוי שדי יענני (איוב ל"א ל"ה) הן אני נשארתי לבדי (ישעיה
מ"ט כ"א) . הן אני כפיך לאל (איוב ל"ג ו') כי ידוע שהבסוף וזהב
ש"א אין מגוין אותו כלל וגשאריו בציטו והקרובים מגוין אותו עד בית
החיים וחוזרים . רק החורה ממלאת וזהו הן קרבו ימך למוח . ואז
הבסוף וזהב משיבים אין ביכולתנו לעזור אונך כי הן אני עץ
יבש . והקרובין כשבאין לבית החיים אומרים הן תוי . ר"ל שתאותנו
שתשוב בשלום רק הלאה שדי יעננו ויקבל תפילתנו ואז רואה
האלהים את עלמו ואומר הן אני נשארתי לבדי . ר"ל מי יעזור לי
והחורה אומרת הן אני כפיך לאל . וק"ל ע"כ שם :

וזוהו שלוחה תורתנו הקדושה ודברת צם בשבתך וגו' . שלמען יזכור
האלהים כי זאת התורה שהיא מלמעלה מן המקום אשר היה
שם בית הנפש העליון ואז התורה היתה שם עם נפשך ואפילו
בבטן אמו כמו שדרשו חז"ל על פסוק זהו גרו עלי ראשי . לכן
למוד בשבתך בביתך (ול"מ כל התורה עכ"פ הק"ש של שחרית
וערבית שם צם' הפרדס כי הוא העתיק כל דברי האלשיך הג"ל
לענין ק"ש ע"ש) וכן ובלכתך בדרך למען תזכור היותה עמך בעוה"ז
שהוא דרך ומהלך ללכת בו אל העוה"ב כי פה תנחה אונך אל
החיים ואל הטוב . וכן ובשכבך למען תזכור כי תשכב עם אבותיך
כאשר תפרוש מעוה"ז ובשכבך תשמור עליך מרימה וחולעה וכחות
העומאה . וכן ובקומך למען תזכור . בשוכך אל העולם בגוף ונפש
בתחיה היא תעמוד ותשיחך בתחית המתים ע"כ כנגד מלכך ארבעה
אלה תעשה לך כנגדן סימני דבורך עכ"ל האלשיך הג"ל ומסיים המח'
הג"ל (ועכ"פ בק"ש שהוא ע"פ הדחק כאלו קיים והגיה וכו') כמו
שאלמו רז"ל במכתב מגחות (דף ל"ט ע"ב) תניא רבי יוסי אומר
וכו'

וכו' אמר רבי יוחנן משום רשב"י אפילו לא קרא אדם חלא ק"ש
 שהרית וערבית קיים לא ימים ודבר זה חסור לאומרו בפני עם
 הארץ עכ"ל הגמרא בקיבור וע"ש צס' הג"ל בארוך :

הלוך ד' במסורה . הלוך ושוב . הלוך וחסור . הלוך ונסוע .
 הלוך וגדול : (והד' בתורה קחשיב) :

ונראה לי לפרש המסורה הזאת בדרך רמז ע"פ מה שמלאתי ראיתי
 בספר חוה"ש מהדורה בתרא (במה ששייך למ"ע ג"ח דף
 י"ד ע"א) וז"ל שם דהיתא במדרש על פסוק (תלים י"ט ח') תורת
 ד' תמימה משיבת נפש האי קרא מרישא לסיפא מדריש ומסיפא
 לרישא מדריש . מרישא לסיפא מדריש אמאי תורת ד' תמימה מפני
 שהיא משיבת נפש . ומסיפא לרישא מדריש אמאי משיבת נפש מפני
 שתורת ד' תמימה , והוא פלא :

וראיתי בספר אחד ששמו (מנחיל יעקב) וגם עניתי חלקי שזיכני
 השם כדלקמן רק מלה לאמר בשם אומרו כי לע"ע אין
 הספר מלוי ושוה לכל . משום דנוטריקון י'ש'ר'א'ל יש ששים רבוא
 אותיות לתורה ול"ע (ר"ל שצקשו ולא מלאו כ"א שלשים רבוא .
 ובמסורה לפי דברי ר' סעדי' גאון משמע שמונים רבוא עיין שם
 דף מ"ה ע"א) (הכל אני המחסף ראיתי בספר חסד לאברהם דף
 י"ג ע"א שיש ששים רבוא ושלשים רבוא עיין שם) ולכן היו ששי'
 רבוא מישראל ולכן אם חסר אפילו אות אחת ואינה תמימה פסולה
 משום שתחסר נפש אחת מישראל וק"ל : וזהו אמאי תורת ד'
 תמימה . ר"ל שאף אם חסר אות אחת פסולה ומשני משיבת נפש
 ר"ל כשמתקנים הס"ת אז משיבה נפש הנחסר וזאת לאו וי נפש
 לאצד נפש :

ועל מסיפא לרישא מדריש וכו' . ע"ש בספר הג"ל הביחו האוה"ש
 הג"ל עיין שם בארוך ומסיים שם וז"ל ואני אמרתי ע"פ מה
 דהיתא בירושלמי במסכת מכות שאלו מאה"ש לנצולה חוטא מה
 עונשו השיבה הנפש החוטאת היא תמות והתורה השיבה תשוב
 ותתפא . והנה באמת יש תרי"ג מלות ותשובה היא אחת ממ"ע
 וה"כ מוכרח הוא לחטוא ולעשות תשובה וזהו הפי' למה משיבת
 נפש ר"ל שמשיבה את הנפש לחטוא ע"י תשובתה הג"ל ולא תמות
 ומשני מפני שתורת ד' תמימה (ר"ל תרי"ג מלות) ואם לא יהיה
 תשובה

מבוא המסורה

תשובה יחסר מלוה א' וק"ל וק"ל דבזה מתורץ פ' הפסוק (קהלת כ' ז') אין לדיק בחרץ אשר יעשה טוב ולא יחטא וקשה למה לי כפל חבל לפי ה"ל מתורץ וה"פ אין לדיק וכו' שיעשה טוב ר"ל היינו כל התרי"ג מלות וביחוד רמ"ח מ"ע אי אפשר לקיים כשלא יחטא ר"ל ש"כ לריך לחטוא חף בשוגג בכדי לקיים מ"ע של תשובה . וזהו שאמרו בגמרא החומר החטא ואשוב חטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה . למה שני פעמים חלא משום שעל פעם אחד יכול לומר שכוונתו לש"ס לקיים מ"ע של תשובה משא"כ שני פעמים אין מספיקין וק"ל . רק איך יעשה הקב"ה להחטיא את הלדיק ח"ו חף שוגג כי לא יאונה ללדיק כל און ח"ו כחיב רק הש"י מזמין לו מחלוקת לש"ס ר"ל שהוא בדעתו חולק לש"ס חף שהאמת אין עמו . עכ"פ כונתו לש"ס ובוודאי שקודם מותו ישוב ויתוודה לפני הקב"ה גם על הספק כגון (בזה שחלק וחשד את חבריו) דשמא חשד ח"ו את חבריו בתם והקדוש ברוך הוא חושב לו לזכות ולקיים מלות עשה של התשובה וגראה לי שזה היה גם כן הטעם של רבי אליעזר וחכמים (ר"ל במחלוקות שלהם) כנ"ל . ומסיים שם (דף ע"ו ע"ב) וז"ל דהקרא מיירי (ר"ל הפסוק כי אין לדיק בחרץ וכו' שזכר שם וע"ש באורך) אם מי שרואה לקיים כל רמ"ח מ"ע מוכרח הוא לחטוא בשוגג והיינו ע"י מחלוקת שהיא לש"ס דאלו שוגג אחר לא יאונה ללדיק כל און כנ"ל משא"כ במחלוקת שהוא סובר בדעתו שעושה מלה ומקנה קגאח ד' לבאות ואף שאין הלכה כמותם של צעלי המחלוקת רק השם אנה לידם ובוודאי שקודם מותם יחזרו בתשובה גם על ספיקם כדלעיל וק"ל . וזה ח"ש כל המחלוקת שהיה הן בימי התנאים והאמוראים ובזמן הרמב"ם ז"ל ובימי גאוני הזמן שבימינו שכולם לש"ס והשם אינה לידם להשלים חח"כ מ"ע של תשובה למנין רמ"ח כמו שאמרו לעיל (ר"ל בדף י"ד ע"א שהעתיקי לשונו . וזהו מ"ש בספרו ספרי הוא ספר הפרדס בדף ח' ע"א . וז"ל שם כאשר נחתי אל לבי לתור ולדרוש בחכמה על כל אשר נעשה תחת השמים וכו' עד לענות בו . (ר"ל בהגאון המפורסם מהו' יהונתן ז"ל) סרה והמה (ר"ל אותן שמדברים בו סרה) בני אדם גדולים בתורה וזיראה גאוני ורבני הזמן חירלתי בדרוש השייך למ"ע י"ח וכו' זהו הדבר שחירלתי וכו' ע"ש ומסיים שם ולפי הג"ל (דף י"ד וע"ו) לק"מ עכ"ל . ועפ"ז אמרתי הפי' המשנה כל מחלוקת שהיא לש"ס סופה להתקיים ר"ל

סופה שהקב"ה חושב ונותן בלבו שהיא לש"ש כדי להקיים ר"ל
 שיקיים מ"ע של התשובה כי מי שחסר אף מלות עשה אחת
 מוכרת הוא להתגלגל ולא יקום בעוה"ב : עכ"ל לעינינו :
 ועל פי הדברים האלה יבואר המסורה הנ"ל ע"פ הרמז על נכון
 בעזה"י :

וז"ש המסורה הא' הלוך ושוב ר"ל ששאלו לנבואה הנפש החוטאת
 וכו' והתורה וכו' (מה עונשה) והשיבה התורה תשוב ותתפרח
 וכו"ל . ומקשה המסורה על מה ולמה השיבה התורה שחך ותשוב
 ויהיה לו להחטוא תקנה בתשובה (למה יהיו לו תקנה בתשובה
 ולא ימות) ומשי המסורה השיבה הלוך וחזור כמשיב וחומר על
 מה ולמה השיבה התורה שילך וישוב ויהיה לו תקנה כי באמת
 יש תרי"ג מלות ותשובה היא אחת ממ"ע רמ"ח וח"כ מוכרת הוא
 לחטוא ולעשות תשובה ולא תמות נפשו לשאלה כי מי שחסר
 אף מלות אחת מוכרת הוא להתגלגל ולא יקום בעוה"ב וזה הפי'
 (הלוך וחזור) שהם לא יהיה לו תקנה בתשובה אזי יהיה חסר
 מלה אחת ויהי חסר בעוה"ב וכו"ל מספר הנ"ל . ולזה מוכרת
 שיעיל לו תשובה ואז יהי מחוקק בכל וזה שמסיים המסורה
 השלישית והרביעית (הלוך ונסוע) ר"ל כשיסע לעולמו ר"ל לעוה"ב
 (הלוך וגדול) אז יהיה הלוך וגדול עד כי גדול מאוד הן במה
 שישוב ויקיים מ"ע של תשובה ויהיה שלם ברמ"ח מ"ע והן שלא
 יצטרך להתגלגל עוד . (רק איך יעשה הקב"ה להחטיא את הלדיק
 ח"ו אף שוגג כי לא יאונה ללדיק כל און ח"ו כתיב . רק הש"י
 מזמין לו מחלוקת לש"ש ר"ל שהוא בדעתו חולק לש"ש אף שהאמת
 אין עמו עכ"פ כוונתו לש"ש ובודאי שקודם מותו ישוב ויתודה
 לפני הקב"ה גם על הספק וכו' והקב"ה חושב לו לזכות לקיים
 מ"ע של התשובה) וע"ז מרמז המסורה הראשונה איך יעשה הקב"ה
 להחטיא וכו' רק הש"י מזמין לו מחלוקת וכו' וז"ש והמים היה
 הלוך ושוב (כי ידוע כי המהלוקת נמשל למים שנאמר פוער מים
 ראשית מדון) ור"ל שהש"י אינה לידו שילך ויתעסק במחלוקת זמן
 רב (וזו מרומז במלת הלוך ושוב) ר"ל זמן רב ובודאי קודם מותו
 ישוב ויתודה (וזו מרומז במסורה השלישית הלוך ונסוע ר"ל בעת
 כשיעשו עון העולם בעת מיתחו (והמים היו הלוך וחזור) ר"ל
 המחלוקת שהתעסק עד הנה יהי חסר ממנו ויתודה על עונו
 ויסר ממנו כל מחלוקת (ואז הלוך וגדול) יהיה בעוה"ב וכו"ל מס'
 הנ"ל : ע"כ נראה לפרש לי דברי המסורה הנ"ל :

הוספה

שלא להוציא הנייר חלק .

ב"ה .

גל עיני ואביטתה נפלאות מתורתך . (תהלים קי"ט ג') :

רבים שאלו אותי פירוש רבינו יונה בצרכות צרי"ף ד' ז' ע"א צד"ה
ובתצ צרי"ף ז"ל מיהו לית כל איגש יכול לכוני ולמעבד כי
הא מלחא ואפ"ה מלוא למקרי קודם הנך וכו' וחמיהני עליו ע"ז
הלשון שזהו מה שהיו עושין ותיקון עלמן שהיו קורין מעט קודם הנך
כדי שיגמרו עם הנך ויתפללו מיד ויסמכו גאולה לתפלה והיכי קאמר
אלא מיהו לית כל איגש יוכל לכונו כו' דמשמע שבא לומר עת אחרת
ואומר מורי הרב נ"י שכונת צרי"ף ז"ל הוא דוסיקין מפני שהיו
משערין בדקדוק היו מלממין ומכוונין שמיד כשיגיע לגאל ישראל
תהי' הנך החמה ושאר צ"ה אינם בקיאות לשער כ"כ ואם יבואו
לעשותו שמה יעשו ותנן החמה קודם ק"ש ויעבור זמן לכתחילה וע"כ
צריך שלא ישרו בלמאנס אלא בענין שיוכלו לכל הפחות לקרות קודם
הנך פרשה ראשונה ושתייה הנך החמה מקריאת פרשה ראשונה עד
גאל ישראל כי זה נקל הוא לבוין שתייה הנך החמה בשיעור גדול כזה
ואע"פ שאינו מכונין בענין הנך החמה שיהיה כשמגיע לגאל ישראל
אין לחוש לזה שיותר טוב שיקדים הנך החמה מעט מלמאנס ביותר
ולבא לידי ספק שמה תעבור השעה עכ"ל . ומקשין העולם הלא דבריו
סותרים זה"ז לפי סבתו ופירושו דצרי"ף בא לחוש פן יעברו זמן הנך
צק"ש אם יקדימו הרבה קודם הנך כוסיקין ממש . אלא לא יקדימו כ"כ
כ"א מעט קודם הנך רק בקריאת פרשה ראשונה ואז לא יבואו לחשש
פן תנן החמה קודם ק"ש ויעברו זמן ק"ש דלכתחלה הלא כברא
מכופכת היא . וראיתי בדרוש וחיודושי מו"ר הג' רע"א ז"ל אשר הגיח
ג"כ הר"י הנ"ל בלע"ג והעלה פירושו על צרי"ף בדרך אחר משום חשש
תפילה ולא מק"ש ע"ש : ע"כ בלע"ד לבאר פירושו מה שטעו מקודם
התלמודי רבינו יונה בפירוש צרי"ף . ומה שטעו העולם בפירוש רצ"י
על צרי"ף : התלמודי ר"י הנ"ל הביט צרי"ף שנתן זמן אחר צק"ש ולא
כתיקין ממש כפי שיוכלו לבוין . בזמנם ע"כ הקשו עליו הלא בגמ'
אינו מפורש רק ק"ש קודם הנך ותפילה אחר הנך ואולי הוא בזמן
כפי שכתב צרי"ף והיכי כתב עליהן לית כל איגש יכול לכונו . ע"כ באו
הרבינו יונה לפרש אשר לא כיון צרי"ף לעת אחרת בדין ק"ש כוסיקין
רק

רק בא לבאר הדין ק"ש יוכל כל איש לזהר בו היינו ק"ש קודם הכן והתפלה אחר הכן אבל ההידור לשער בלמאוס בענין הכן כפי שהזכירו כותיקין בעלמאן הק"ש בשלימות היינו שיגיע הסמיכות גאולה לתפלה בשיעור מלומאס מתחלת הכן והזכירו בג' דברים. הק"ש קודם הכן. והתפלה בתחילת הכן. והסמיכת גאולה לתפלה. בשיעור מלומאס והעולם אם ירלו לעשות כותיקין וידמו כי הדין ק"ש כותיקין עם ההידור שלהם למאס בסמיכת גאולה לתפלה יהי' שיה' אללס. ובאמת לית כל אינש יכול לכויין בשיעור מלומאס כזה. וע"כ יעלו בדעתם שטעו בדינא דותיקין ויחושו פן יקדימו בתפלה או יאחר בק"ש ולכן יבעלו מנהג וותיקין לכתחלה. ע"כ בא הרי"ף לתקן הדין ק"ש יוכל כל איש לזהר היינו קודם הכן החמה בק"ש והתפלה אחר הכן רק בב' דברים אלו אבל בג' היינו לכויין בסמיכת גאולה לתפלה ג"כ בשיעור מלומאס כפי שנהגו וותיקין **עלמאן** לא ילערכו לכן ישארו במנהגם בדין ק"ש כותיקין ולא יבעלו לכתחלה. ובשיעור קודם ואחר הכן יוכל כל איש להבחין אבל למאס בכך זה הוא הידור מלוא. וזה פי' הרי"ף את הרי"ף והשיב לתלמידיו מה שטעו אשר הרי"ף נתן עת אחרת. אלא לחלק בין ההידור שלהם לדינא שלה יהרס זא"ז במנהגם. והעולם טעה בפירוש הרי"ף בלשונו "שמא יעשו ותנן החמה קודם ק"ש ויעברו זמן לכתחילה". ופירשו "שמא יעשו" היינו בזמן ק"ש היינו שלא יוכלו לכויין בזמנו "שמא תנן החמה קודם ק"ש ויעברו זמן לכתחילה" היינו באונס יעברו על זמן ק"ש דלכתחלה. לכן העלה קושיאם היטב מה יועיל תקנת הרי"ף בזמנא קודם דיותר יטעו בזמנו אבל באמת כונת הרי"ף בלשונו "שמא יעשו" היינו בדין ק"ש כותיקין היינו בזה ותנן החמה קודם ק"ש" היינו שירלו לכויין כמנהגם ממש בהידור מלוא בשיעור מלומאס בסמיכת גאולה לתפלה כו' ובאמת "תנן החמה קודם השלמת הק"ש" היינו שיאבד סמיכת גאולה לתפלה בלמאוס כמנהגם ומחמת זה ויעברו זמן לכתחלה" היינו שהעולם יבעלו דינא של וותיקין לגמרי מחמת שלא יוכלו לכוננו בשיעור מלומאס כמותם ויעברו זמן ק"ש או תפלה הוא לאחר את הק"ש. או להקדים התפלה לכתחלה. היינו בכיוון שלא יקפידו על מנהג וותיקין כלל מחמת שלא יוכלו לכוננו. לכן פירש הרי"ף ואפ"ה מלוא למקרו היינו לכל הפחות דין ק"ש של וותיקין בלא שיעור למאוס בסמיכת גאולה לתפלה כמנהגם וזה יוכל כל איש לזהר בו כאמרו בין יממא ללילא לא טעו אינשי קודם הכן לקרות והכך אם יגיע בתוך הק"ש או בסופו לא יחושו לזה וישארו בדין ק"ש כותיקין ולא יבעלו לכתחלה עיין היטב בדברי ובלשון הרי"ף ורי"ף ותמלא כדברי

ולא

הוספה

ולא ילערכו לדחוקים . דברי המדבר לכבוד התורה ולומדיה ומבקש לאל עליון לעזרני בהדפסת ספרי אשר הכינותי : המלה"ד ס' מבוא המסורה .

ישראל חיים בהרה"ג מפורסם חסיד אמיתי מהור"ר מנחם מענדיל זצ"ה ממינסק .

לוח הטעות

היקף	טעות	שורה	עמוד	דף	
הג"ל ב) ח"ל .	הג"ל ח"ל	ג	א	ב	שולי היריעה .
במו .	מכמו	י	א	ג	מבוא המסורה .
וסדרן .	וסדר	כא	א	ג	ד' .
גדולה וקטנה .	גדולה	כג	ב	ג	ד' .
ח"ל ב) והנה הכתוב בש"ה .	ח"ל והנה	כה	ב	ג	ד' .
ג) וכן כל הא"ב באות יוח' .	(ב) לח	ב	ב	ג	ד' .
בהקדמתי .	בהקדמתי	ג	ב	ג	שולי היריעה .
ג) וכן כל הא"ב באות יוח' .	(ב) א	א	א	ג	ד' .
וקטנתו .	וקטנתו	כא	ד	ד	מבוא המסורה .
יוד תנין .	יוד	יג	ד	ה	ד' .
סל וכן בש"ה עיגול כזה .	כזה ל	ל	ד	ה	ד' .
סל	כותבין ל	ב	א	ו	שולי היריעה .
בטעם	בטעם	ז	ב	ז	ד' .
נה	נא	יט	ב	יט	באור הענין .
צויתך	שזה למלת צויתך	כג	א	כא	ד' .
סל	כזה ל	א	ב	כה	באור המלות .
בשבועותיכם	בשבועותיכם	א	ב	כט	ד' .
ויצא גח	ויצא גח	ב	ב	כט	ד' .
ובין	בין	ח	ב	כט	באור הענין .
הטעם	הטעם	ו	א	לא	שולי היריעה .
בלשונו	בלשונו	ח	ב	לב	ד' .
שס ז'	ז' שס	כה	ב	לג	באור הענין .